

Vi utvecklar Haninge tillsammans

- kommunen och föreningslivet

Kap 1

Inledning

Enligt direktiven från kommunfullmäktige ska demokratiberedningen ta fram förslag till arbetsformer och verktyg för en utvecklad medborgardialog som stöd för nämnder och förvaltningar. Demokratiberedningen har också i uppgift att föreslå insatser om hur kommunen kan främja medborgarnas deltagande i ett aktivt civilsamhälle.

Mot bakgrund av direktiven har demokratiberedningen sedan hösten 2008, i samarbete med studieförbunden ABF och Studieförbundet Vuxenskolan fört en process i dialog med föreningslivet kring detta. Utöver föreningsdialogen har företrädare för demokratiberedningen deltagit i SKL:s nätverksträffar och seminarier om samverkan med civilsamhället. Demokratiberedningen har också arrangerat ett eget seminarium där politiker och tjänstemän inbjudits att delta. Demokratiberedningen följer och inhämtar kunskaper från den forskning och utveckling kring civilsamhället som pågår bl.a. inom forskningsprogrammet på Ersta Sköndals högskola och KK-stiftelsens och SKL:s gemensamma projekt Smedjan.

Det här är av kommunen ett första försök av att beskriva ett förhållningssätt gentemot föreningslivet i kommunen och dessutom ange olika utvecklingsvägar för att främja ett aktivt föreningsliv, civilsamhälle, för invånarna inom Haninge kommun. Det bör vara en viktig uppgift för kommande Demokratiberedningar att följa upp de beslut som fattas med anledning av förslagen i denna rapport och med anledning av uppföljningen föreslå hur arbetet från kommunens sida kan utvecklas för att stärka föreningslivet inom kommunen.

Rapporten innehåller förslag enligt demokratiberedningens direktiv.

Kap 2

Sammanfattning

(Skrivs och diskuteras först när allt annat är diskuterat och sammanställt)

Kap 3

Medborgarna, civilsamhället och demokratin

-ett reflekterande kapitel om civilsamhällets värden för medborgarna och de demokratiska institutionerna, exempelvis kommunen. En översikt av aktuell forskning kommer att utgöra detta kapitel. Detta kapitel skrivs av en forskare. Demokratiberedningen tar inte ställning till översikten som sådan eller eventuella slutsatser som gör i det kapitlet.

Kap 4

Föreningslivet i Haninge / kommunens nuvarande stöd och service till föreningslivet

I Haninge finns ett omfattande förenings- och organisationsliv. Många föreningar finns registrerade i kommunens föreningsregister, som är indelat i ca tio olika förenings typer/-branscher. Tusentals aktiviteter arrangeras varje år av olika typer av föreningar. Ekonomiskt omsätter föreningslivet i Haninge säkerligen miljontals kronor, oräknat eventuella kommunala bidrag, anslag eller ersättningar.

Från kultur- och fritidsnämnden utgår under 2009 ett ekonomiskt stöd om sammanlagt 9,2 miljoner kronor. Utöver detta finns även indirekta stödåtgärder via förvaltningen i form av t.ex. rådgivning, utbildningsinsatser (t.ex. Certifierade förening), driften av föreningsregister, lokalbokning samt drift av olika anläggningar för t.ex. idrotten. Inom ramen för social- och äldreomsorgsnämnderna utgår också ekonomiskt stöd, till exempelvis olika pensionärsorganisationer, handikapporganisation och kvinnojouren m.fl.

Tyvärr finns ingen samlad information eller statistik över föreningslivets verksamheter, ekonomi, medlemsutveckling etc. En brist som demokratiberedningen ser som angelägen att åtgärda.

Haninge kommuns relation till föreningslivet är omfattande och mångsidigt;

- möjlighet att via kommunens hemsida informera om verksamheten (evenemangskalendern) söka funktionärer och frivilliga, boka lokaler för olika arrangemang
- som remissinstanser i olika planerings- och planfrågor (Naturskyddsföreningen, villaägarföreningar, bostadsrättsföreningar, samfälligheter mfl.)
- som ”samtalspartner” i olika utvecklingsfrågor (ex. pensionärsrådet och handikapprådet)
- bistå med lokaler (tex. för idrotten och träffpunkter för äldre)
- erbjuda ekonomiskt stöd utifrån angivna regler (ex. samlingslokaler, pensionärsföreningar, studieförbund, kulturföreningar och barn- och ungdomsverksamhet)
- utdelning av JIM-priset (Jämställdhet, integration och mångfald) och miljöpriset)
- inom ramen för ”Certifierad förening” erbjuds föreningar en kvalitetssäkring av viss verksamhet
- föreningsinformation och rådgivning (tex. via kultur&fritids föreningskonsult respektive föreningskonsulent)
- samarbetsprojekt (ex. Väntjänsten, Civilförsvarsföreningen och nattvandringarna, studieförbunden och kulturverksamheten)

OBS!

Detta är inte på något sätt en heltäckande bild av kommunens relationer till föreningslivet. Beredningen hoppas dock att det efter remissbehandlingen av denna rapport blir möjligt att ge en än mer rättvis och heltäckande bild av relationerna mellan kommunen och föreningslivet.

Kap 5 Ett aktivt föreningsliv stärker demokratin och Haninges attraktionskraft

Ett fritt och engagerande föreningsliv gör stor samhällsnytta och bidrar till att berika människors liv. Välmående och engagerade invånare skapar gemenskap, bidrar till folkhälsan och integrationen. Demokratiberedningen anser därför att det är viktigt att kommunen anger några särskilt viktiga motiv varför kommunen på olika sätt ska främja ett aktivt föreningsliv som kan engagera invånarna. Vi sammanfattar dessa motiv på följande sätt:

Skapar mötesplatser för gemensamma intressen

I Haninge finns ett rikt och aktivt föreningsliv till glädje för de föreningsaktiva, medlemmar och för Haningebor som kan ta del av gemenskapen och det stora utbudet av aktiviteter och verksamheter som föreningslivet erbjuder. Föreningslivet skapar viktiga mötesplatser där diskussioner kan föras, idéer utvecklas och aktiviteter kan arrangeras.

Demokratiskola

Föreningslivet har en central roll för den levande demokratin genom att stimulera medborgarna till samhällsengagemang och vara en röst för olika idéer och uppfattningar som rör samhällsbyggandet. I föreningslivet tillämpas demokratins spelregler varför ett aktivt föreningsliv också ger förutsättningar för att utveckla och stärka demokratin. En positiv hållning från kommunen till medborgerligt engagemang och föreningsliv är därför mycket angeläget.

Ger röst åt en uppfattning

Föreningslivet har en viktig roll som opinionsbildare. Föreningen och organisationen kan också föra fram och representera idéer och uppfattningar kanske ingen annan skulle nå med. Mycket av de i dag offentligt producerade verksamheter har initierats av föreningar eller har drivits fram genom olika opinionsyttringar.

Främjar entreprenörskap och affärsverksamhet

Föreningslivet är en skola för entreprenörskap och källa till affärsverksamhet i olika former. Föreningslivet bidrar med nyskapande, idékläckande och initiativtagande rent generellt, vilket i sig bidrar till samhällsutvecklingen och vår tillväxt. Andra värden som skapas i föreningslivet och som kommer samhället tillgodo är värdet av social gemenskap, inflytande, delaktighet, demokrati och integration vilket i sig främjar entreprenörskap och sysselsättning.

Utvecklingskraft och välfärdsskapare

Förutsättningar för en god samhällsutveckling är människors skapandeförmåga och företagsamhet. Med det ideella engagemanget som drivkraft är föreningslivet en stark kraft för tillväxt och utveckling. I föreningslivet odlas gemensamma intressen och erfarenheter utbyts vilket främjar nytänkande och utveckling. Föreningslivet är därför en för välfärdsutvecklingen viktig aktör för förnyelse, utveckling och mångfald och därmed för kvaliteten inom de kommunala verksamheterna och servicen. Ibland benämns denna del av ett aktivt föreningsliv som ”social ekonomi”.

Kap 6

Haninge kommuns framtida relationer till föreningslivet - principer och rekommendationer

Demokratiberedningens förhoppning är att ökad tydlighet kring kommunens motiv, ambitioner och förslag till former för stöd och ökad samverkan med föreningslivet, ska främja medborgarnas delaktighet i ett aktivt civilsamhälle. Det är också vårt förslag att kommunfullmäktige ska ställa sig bakom de principer och resonemang som beskrivs i detta kapitel.

1. Principer som skapar goda relationer mellan kommunen och föreningslivet

Demokratiberedningen anser att det är viktigt att tydliggöra syftet för kommunens principer för relationerna med föreningslivet. Demokratiberedningens förhoppning är att med dessa värden och principer skapar bra förutsättningar för goda relationer, likabehandling och en kreativ miljö för ett aktivt föreningsliv i Haninge:

- Mångfalden av föreningar berikar
- Respektera föreningslivets oberoende och självständighet
- Eftersträva långsiktighet i relationerna till föreningarna, bl.a. för att främja samhällsnyttan
- Öppenhet, insyn och dialog

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige besluta

att kommunstyrelsen ansvarar för uppföljning av de gemensamma principerna som har syftet att skapa goda relationer mellan kommunen och föreningslivet

2. Synliggör föreningslivets samhällsnytta

För att främja ett livskraftigt föreningsliv kan kommunen visa sin uppskattning genom att uppmärksamma och synliggöra det engagemang som många medborgare frivilligt lägger ned i föreningar, nätverk etc. Förhoppningsvis kan detta även stimulera ett fortsatt engagemang.

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige besluta uttala

att Haninges föreningsliv är en viktig resurs och utvecklingskraft som bidrar till och stärker Haninges attraktionskraft.

3. Sök samverkan med föreningslivet

I många fall är föreningslivet med sitt kunnande och engagemang en bättre arrangör och utförare av verksamheter och evenemang än kommunen. Det ideella engagemanget ger en närhet och omsorg som bidrar till att höja verksamheternas kvalitet. Det är viktigt att kommunen tar till vara intresset och engagemanget som finns hos medborgarna däribland många föreningsaktiva, genom att bjuda in och söka samverkan med föreningslivet. Man kan uttrycka det som att kommunen inte ska bedriva verksamhet som föreningslivet är bättre skickat att genomföra eller verksamhet som konkurrerar med föreningslivet.

Undanträngningseffekten av kommunala satsningar kan försvåra för befintliga föreningar att hålla igång befintlig verksamhet och eller utveckla nya aktiviteter eller att nya föreningar bildas utifrån invånarnas behov. Ibland kan det givetvis vara svårt att dra exakta gränser men en vägledande princip bör alltid vara från kommunens sida att aktivt pröva om verksamheten ”bättre” kan drivas av t.ex. en förening helt eller delvis genom kommunalt stöd.

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige besluta

att kommunen, innan man startar egen verksamhet, analyserar effekterna av vad planerad egen verksamhet innebär för befintligt föreningsliv och för bildandet av nya föreningar samt se över möjligheten att söka samverka eller partnerskap med en eller flera föreningar

4. Öka delaktigheten

Föreningslivet är en viktig resurs för att göra Haningeborna delaktiga i kommunens utveckling. Det finns därför starka skäl för kommunen att på ett mer strukturerat sätt skapa informera, konsultera, föra dialog och samverka med föreningslivet. Redan idag görs mycket. Det förs exempelvis en löpande dialog mellan kommunen och handikapporganisationerna genom handikapprådet som bl.a. samråder i planfrågor. En annan dialog finns mellan kommunen och pensionärsföreningarna. Strukturerade medborgardialoger förs också vid utveckling av planer i kommundelarna. Kommunen har också ett idéutbyte med skolelever vad gäller planering och utveckling i olika bostads- och fritidsområden.

För att ta till vara utvecklingskraften som ligger i det värdefulla erfarenhets, idé- och kunskapsutbytet, behöver kommunen skapa mötesplatser där kommun och föreningsliv kan samråda. Det finns många metoder och former som kan öka medborgarnas möjligheter att komma till tals. Dialogen, om den sker på ett strukturerat sätt, bidrar till att säkerställa en levande mellanvalsdemokrati.

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige beslutar

att uppdra kommunstyrelsen att initiera särskilda överenskommelser/”handslag” med föreningslivet i syfte att bl.a. skapa bra samverkansformer mellan kommunen och föreningslivet motsvarande det som skett på den statliga sidan

att kommunen i program- och planarbeten utvecklar formerna för föreningslivet som remissinstans i syfte att öka delaktigheten i beredningen av politiska beslut.

5. Öka kunskaperna om Haninges föreningsliv

Ökade kunskaper om föreningslivets utveckling kan ge underlag för att utveckla stödet och servicen till föreningslivet. Med samlad information om föreningsliv underlättas också marknadsföringen av föreningslivet och de många aktiviteter och föreningar som invånare och besökare kan vara intresserade av. Hos föreningslivet som hos kommunen finns många viktiga kvalitativa och kvantitativa uppgifter som kan vara mycket värdefulla bidrag för att utveckla föreningslivet. Ett slags planeringsunderlag för de kommunala insatserna och dialogen mellan kommunen och föreningslivet om framtiden. Genom att utveckla metoder för att samla in, bearbeta, systematisera och synliggöra föreningslivets omfattning, verksamhetsmässiga och ekonomiska utveckling kan informationsunderlaget bidra till en positiv utveckling av föreningslivet i kommunen.

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige beslutar

att uppdra till kommunstyrelsen att på lämpligt sätt initiera ett metodutvecklingsarbete för att i ökad utsträckning synliggöra föreningslivets samhällsnytta och tendenser inför framtiden.

6. Samarbeta med Volontärbyrån

Volontärbyrån arbetar i likhet med Väntjänsten i Haninge, med att underlätta kontakterna mellan frivilligorganisationer och personer som vill engagera sig ideellt. Volontärbyrån spänner över all typ av frivilligarbete och kan vara ett värdefullt komplement till den verksamhet som Haninge Väntjänst bedriver. För kommunen kan ett samarbete med Volontärbyrån vara ett bra sätt att underlätta för den som vill engagera sig men som inte vet var man kan vända sig. Volontärbyrån kan därmed vara ett bra verktyg för kommunen att ta till vara intresset som finns hos många att engagera sig och vara till hjälp för andra personer. Den positiva kraft som finns i viljan till engagemang är till stor förtjänst för alla parter och för samhället. Ett samarbetsavtal kan tecknas till en låg kostnad för kommunen.

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige besluta

att kommunstyrelsen får i uppdrag att teckna ett flerårigt samarbetsavtal med Volontärbyrån

7. Föreningsråd för föreningsgemensamt

Nämnderna har i olika omfattning ett utbyte och dialog med föreningar som är knutna till nämndens verksamhetsområde. Det är därför naturligt att utvecklingen och vårdandet av relationen mellan kommunen och föreningslivet tar sin utgångspunkt i denna naturliga indelning. Detaljer kring det stöd och den service som nämnderna ger föreningslivet bör följaktligen utformas av nämnderna.

Under den process av föreningsdialog som demokratiberedning drivit under året, har önskemål framförts från föreningslivet om ökat stöd, service, utbildning och information via kommunens hemsida mm. Demokratiberedningen har förståelse för dessa önskemål och vill påminna om de många möjligheter som redan idag finns för föreningslivet i form av tillgång till platser för information, utbildning annat stöd som kommunen tillhandahåller föreningslivet. Det är också en fråga om vad av dessa önskemål som kan tyckas falla inom det kommunala uppdraget och vad som föreningslivet självt bör ombesörja.

Demokratiberedningen är positiv till ett initiativ från föreningslivet som kan samla de föreningsgemensamma frågor och idéer som man vill diskutera med kommunen om. Det kan exempelvis handla om ett föreningsråd eller annan organisation för att samordna och driva föreningslivets intressen. Inspiration och idéer kring kan hämtas bl.a. hos riksorganisationen Fritid i Förening som samordnar, informerar och bygger föreningsnätverk för gemensamma frågor.

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige beslutar uttala

att kommunen genom kommunstyrelsen årligen arrangerar ett Föreningsforum för samtal och dialog mellan företrädare för föreningslivet och kommunens politiska företrädare (ex. presidier i nämnder och styrelser) samt förvaltningsledning.

att kommunen ser positivt och på lämpligt sätt stöttar föreningslivet om de tar initiativ till ett Föreningsråd el. liknande forum för dialog.

8. Information och uppföljning för politiker och tjänstemän

Information och uppföljning av arbetet kring kommunens samverkan med föreningslivet och medborgarnas deltagande i ett aktivt civilsamhälle behövs för att utveckla samverkan på bästa sätt.

Demokratiberedningen föreslår kommunfullmäktige beslutar

att kommunen årligen genomför informations- och utbildningsinsatser för politiker och tjänstemän avseende kommunens relationer mellan föreningslivet och det program och handlingsplan som kommunfullmäktige beslutat om.

Bilagor:

Rapport från föreningsseminarium 2008

Demokratiberedningens skrivning till föreningarna, daterad 2009-02-13

Rapport från föreningsforum 2009